

वि

परं मया वृष्टं न च ते मर्तेरुज्जवाः । धर्मदमंथरवारणैर्दलीला
यसुना कृतं निक्केजदेवागा । ब्रजजीवनयाचया कृतासा
मरणार्थैव किमीना मेधुना । इकिमर्थं पायितो मर्त्यनि
जाधरसुधासवः । आवितः अवणानंदो वेणोश्च कलनि
ः स्वनः । ७ ह्रीकृता रुचिर्मे निजवदनादन्यतो वस्तुतो ज
वता । तदपि न ददासि गोपीपरिवृढते मोहनं कविनां । ८
वितरं निजाधरसीधुमे विदरकुंकुमितस्तनमंडले ।
दूरवियोगरुजं नमवक्नुसि स्मरनितासगृहे विलसप्र
त्तो । ९ एषो विषमो वियोगशेखरदलजनतासमागमश्चायं
। तदिह न वंतं निषजं विना मरिष्यामहे सद्यः । १० ब्रजनाथ

वीरध

वद छ किं नु कुर्यां कुरु यामि क मनः स्थिरं मम स्यात् । वद
 नां बुरुदं विना तवे माः ककुतः शून्यतमा स्रमालनीलु ।
 १। प्रिष्टवदनां बुरुं रुदिस मागु कथं चिन्म मप्रा एणं ॥ न३
 पयति स्रता वशि शिरं स्निग्ध लकलि श्रितं । नो वे च विरहेण
 दावदद नक्ता लायिते नद्रुतं जीर्णः पंच शिजी सुखांतर रुज
 गच्छेयुरे वातुराः ॥ ११ तां स्त्रिभुधु गाला पां स्तांगति मी काश्च ता
 न्परीक्षता न । ह । सिता न्यनु स्मरं ती जीवा मि न न म्रिये चादं ।
 ३। न वदीये य किं चि स्मरण पथा रुढं मे गानि । अंतश्चुणी
 कुरुते दं ति विवेक त्रपा धेयौ ॥ १४ वियोग दुःख जा श्रुणी नि ॥ १५॥
 रोधो दुःकरः परः ॥ प्राकयेत ह जन ताल जे तिक रवा णि किं

॥१५॥ बद्धदन्तमुष्टल्लदया विदारमंदस्मिताकृतप्राणा। मग्न
विरहसमुद्रे जीवामिकथं विनावाहं ॥१६॥ प्राणप्रियवद
नुरागसमुद्रसंलक्ष्म मंदस्मितेक्ष्णविलक्ष्णमोदना
स्पं। प्रक्ष्णाम्यदं यदि न दत्तकथं त विष्णाम्यंगवदंगपरिरंज
णमुष्टचिह्ना ॥१७॥ अंगवदंगसंगेन विना विरहपीडि
ता। जन्मनिर्वाहयिष्णामिकथमेतद्वृजाधिपा ॥१८॥ नदी
दमुचितं नायवदीयावयिसत्यपि। तवत्यनिशमु
द्रितवद्वियोगार्तिपीडिता ॥१९॥ सल्लदपिवदनमुधनि
धिमतिदीनार्यैरुत्तुःखिन। दशयिमे निजविचित्रममे

विश्वामित्रः

द्वित गोपां गनानिचयं ॥ २० ॥ दंदावने मिलनमाशुत्तं वि
ष्यतीति चित्रेवलंबनमहिंमसर्वदासीत। तत्रापि मे स
पदिनात्तवदीशयत् किं नो मनीषितमिदं तु तव व्रजेश।
२१। तव द्विलंबितमदाश्रुद्वारदलिताराया मयि पितव
विचित्रमस्मितविमोदितं मे मनस्त्वयि विश्वं खलं नवनि
किंकरोम्यानुगं प्रतिरुणमदामोदमग्रांजीवयितातु
कः ॥ २२ ॥ अतीतायामपि प्राणप्रियवत्संगमावधेः। न ज
नेशतद्वयन्नोदतत्याशुमदाशयं ॥ २३ ॥ तवानजन्तवादि
निर्दुरधिगमवार्तः क्वाक्कमूढरुदयाविज्ञोपशु। स
समादमाजीरिका। तथापितवविचित्रमस्मितविमोदितं मे

मनसु यि प्रिय विश्वं खलं नवति किं करोम्या तु रं ॥ २५ ॥
प्रेमव यि प्रणयिता ममास्तित्यनोमपि ति ॥ वदंग संग
विरहे प्यंग जीवामियहृथा ॥ २५ ॥ हृणमपिन विमुक्ता ज
तुतस्मान्न विष्णाम्पदमिति हृदये मे निश्चयः सर्वदा स्ति
विरचियदि विधात्रा केवलो विप्रयोगः कथय किमथ
कार्यं दुःखिना जीवितेन ॥ २६ ॥ ॥ श्रीहरिः ॥ यच्च दुः
खं यश्चोदायानंदादीनां च गोकुले गोपिकानां तु यच्च
स्वप्नान्मम कचित् ॥ २५ ॥ गोकुले गोपिकानां तु भवेषां वज्र
वासिनां यत्तु स्वप्नमनूतमेतन्न गवान् किं विधास्यति ॥ २५ ॥

गोष्ठकषेणुणवर्णने। अममरैरनुषैश्चवर्णनीयाः स
 वागुणाः ॥ १६ ॥ हरिरमूर्तिसदा ध्येया सकल्यादपितत्र
 दि। दर्शनं स्पर्शनं स्पृष्टं तथा ह्यतिग। ती सदा ॥ १७ ॥ श्रवणं
 कीर्तनं स्पृष्टं पुत्रे ह्यप्रिये रतिः। वायुर्मुक्तांशत्वाग्नेन
 शेषत्वावन्तनोनयेत् ॥ १८ ॥ यस्यवान्नगवक्कायं यदा स्पृष्टं
 न दृश्यते। तदा विनियदस्य स्पृष्टं कर्तव्यं इति। निश्चयः ॥ १९ ॥
 नातः परतरो मंत्रो नातः परतरस्तवः। नातः परतरा विद्या
 तीर्थं नातः परंपरं ॥ २० ॥

॥ श्रीगोविदाय नमः ॥ ॥

सखिबद्धाः पिनिरुक्तस्वरणस्पृष्टोपि जीविताधीशः। ने १८
 मनुते निजसंगममदं दकथं तत्र किं कुर्मः ॥

त

॥१॥ यावत्स्वकार्यं तावत्तु नरे वसस्वित्वा ॥ मन्नापो न तिकाले
 न च यं मे ह्यपि यिष्यति ॥ सस्वित्वा माह नेव प्रयत्नो मन्त्रते ह
 तः ॥ तथा पियतदप्राप्तिस्तत्र ते किं नु ह्येषां ॥ ३ ॥ सस्वित्वा नु
 सच दिवसः साष्टिकादंत सत्तु ॥ कोपि न वतियस्मिन् व्रज
 पतिमादरपूर्वसमाश्चिष्ये ॥ धदधोक मपराधं वा हृदये हृदये
 प्रियः ॥ तन्न जानेयन्निजां गसगमंगी करोति न ॥ ५ ॥ सस्वित्वा द्या
 दवपुंगवमतिचिरविराडादहानि गणयन्ती ॥ प्रणयन्तु जंगम
 दशावदधरसुधया परं जीवेत् ॥ दनान्यदहं मदंशक्ता किमपि प्रा
 णवध्नत् ॥ जीयासुः परमं लो जनेत्रायां गे श्विरंत व ॥ ७ ॥ अजनिः
 रजनिः प्रादुर्चतंत मो विजनादिनास्त्वमसि चतुराचादंसंगा
 न्ति लाषवतीति चिरत् ॥ तदपि नु यदप्राप्तिः ॥ प्रेक्षस्येतन्मुविवा

रितं प्रियसखि परीरं नारं नै विधे दि विधेयतां । ८ । वक्ता तो ना
 न्यामदपरे राधा बाधवरो धिनी ते वं यथैव मत्स्राणो मिलयेव
 तथा कुरु । ९ । वदीय मधुसूक्ति निर्व्रज जनेश संग रायामने
 जशरपीडिताः कथमपि स्थिता मेः सवः । अतः परमये यदि
 प्रियतमांग संगे लवेत देवममजी वितं विरहितां देवा क्रीक
 रं । १० । कदा चिजोपीशः स्मरति यदि मामंबुजदृशां सत्तायाम
 याति प्रणयन संता वितरुदां । तदामन्ये धान्य प्रियमुखसरो
 जं स्वनयनैः कदा चित्पश्यामि प्रिय विरदत है रिति सखि । ११
 सख्यपिसरस्सु विमले क्षलिदं सली विनोदमधुरेषु । अंबुद
 विसुकपातथ्य सिचात कडुर्यदः कोयं । १२ । सकोपि सखि सानंद
 नंदोदक संगला लितः । करोति सुषमासीमामन्यो न्मथितादि

रा॥ १३॥ तन्नपश्यामियः शाभसुदरं दूरयि शशि। यद्वाहताय द
 लस्य संदेशं कथयेदपि। १४॥ त्ववदुक्ति सुधाधारा निशिरीकृत
 मय्यदं। ह्येण मय्याशयं शक्त्या न स्थापयि नुरां पी। कर्तव्यमेव तव
 त्वेदये कथं चित्त्रांशे संगविशदा कुलमानसायाः। प्रेषा
 वलोकनमये सलदयनं गकोटिस्मया पदमुखा बुजमुष्टदृष्टेः॥ १५॥
 दा॥ ग्रीष्मेष्ण दयतायेन वनीरददर्शनाशयारहिते। आर्तश्चात
 कविद्वगोनाशाय जतिप्रिये जीवन्। १६॥ हरेज्जला द्वादकथायत्र
 नाप्यत्र दर्शनं। तथापि चातको जीवद्यदो कविनता हृदः॥ १७॥
 प्रियावमानिताया तियद्यपि प्रमदा मदात्। तथापि तामनन्या
 सनेष्टे नाथ उयेच्छिनु। १८॥ इदमेव बहूक्ते न जानाति ननु चात

6/12

6/13

6/14

6/15

6/16

(9)

विज्ञप्ति-

कः। मुहुः स्वप्रेषनामधिकं देयदनुवर्तते। २० यथा कथं चित्रा
मेव सनाथी कुरुते वरी। तत्प्राणसापिते नैव प्रसीतवतिना
न्यतः। २१ चातकी यदि मदा निलवेगात्प्राप्तव्यचलतो मरु
देशं। कदादा जलमुचीननुः दोषः प्राणितीयमिदं मेव दि। चि
त्रं। २२। ज्ञानिनो विगत रागिणो मनोरोधकावदत बोधका
वृणां। प्राप्तमुक्तिदरित्तक्तयोस्त्रि किं गोत्रनाथ चरणविना
रणं। २३। गोवर्धना चलशिरोमणिरिषया वन्मरुता मिनी हृदय
कुंकुमय-किलांगः। मन्मूर्ध्नि मद्दयपंकजमंडलेषु संशो नतेन
नयमस्ति कुतो पितावतः। २४। लतलता लपानुब विभ्रां मस्य
प्रियस्य मे। प्राप्तिस्तु पेयैवालि ताविनीति मतिर्मम। २५

अनाहुतैवाहप्रियतममनोवाकृतिनिरूपणागैरद्याहं
प्रचलितवतीयस्त्रियपुदाताननच्चित्रं उः खं तव तित्तवता
किंतुकथमप्यदरंतद्वक्त्रं नयेन पथमास्तामचिरता ॥ २६ ॥
प्रतिगच्छविदलोकः परलोकाशापि सर्वथैवाद्यमन्यजनुमा
मनन्यां जानुपरंगोपिकाधीशः ॥ २७ ॥ यादृशीतादृशीनाथव
त्पाकाजैककिंकरी ॥ तद्वक्त्रं कथमप्याशु कुरुह गोचरं मम ॥ २८ ॥
यदवधिगोपीनाथो हविष्यो नूतनमायिमंदायाः ॥ तदवधि
शिवमेवासीदये किंवा विधास्यति श्रेष्ठः ॥ २९ ॥ प्रतिक्षणं नवं मुदा
मुकुरदनिशं यत्पिबस्ययि प्रियमुखां बुजासवमतोसिधन्यास
खि। कदाचिदति सुंदरस्मितमुखेनास्थितो लवमदसिमस्यि
यः स्मरति मां हयावारिधिः ॥ ३० ॥ प्रियवदनां बुजदं नकातरचि

61

61

61

61

61

२८

तां तथा पिसंवितां। तस्मिन्निजानेदं किंनु विधास्यत्ययं
 प्रेष्टः॥३॥ विद्युक्तेनाथेयविपदनुपदंतस्मिन्नुचितं वियोगं स्नेन
 यं ममस्मिन्नुचितो न्यन्ननुयय। तथा पिस्रीराधरुदयमणिरयं
 तल्लपयास्ववक्त्रेणुं श्रीगिपीपतिरचिरतोदशयत्रुमे॥३॥ पुरोवा
 तप्रावृट्समयविरहे मेघविरहास्तुतद्वा दं गंतुं पदमपिनशक्नु
 तच्चिदिहचेतसमानेयो मेघः पुनरपि तल्लपयास्वविलल्लततोभामे
 ववन्नयन्निजगृहेतस्यरुटिति॥३॥ किं ब्रवाणिसखिप्रेष्टविर
 दानलदाहिताजीवाभियुक्तदेवात्र निरपन्नपदास्यदं॥३॥
 सख्येतस्मिन्निजयंत्रयाति यत्रेनराधिकानाथ॥ तल्लपयिष्य
 यथवामन्मनोरथेनैवजन्मनिवहिः॥३॥ किंबहुनासखिपां

थोपिप्रियतमवत्तुसुविघ्नकर्तैवात किंकरोमिमन्नादुःखा
धैतस्त्रियःशरणं॥३८॥प्रियनिकटेसखिकाविद्यदिमांक्ष्य
यास्मरिष्यतिप्रीता॥तच्छृणु एवमनोरथ निचयानप्राप्त्याम्प
दसन्ध्या॥३९॥परिजनदसन्धेर्द्वेषदुःखितपेतदातुरंचैतः॥नज
हातितत्त्वज्ञावंतस्माधुनवेतिनोविघ्नः॥४०॥नाथेनुकुलतां
यातेसर्वंयात्यनुकुलतां॥तस्मिंतदिपरीतेषुसर्वमेवतवेत्त
था॥४१॥यदिप्रियसखीजनोमयिल्लपात्तकरोतिश्रुयंवि
रुद्धरातमण्यदंनगणयेतथापिद्वर्णं॥मनोरथलताश्रयेव्रज
वधूव्रातस्मिन्नयिव्रजाधियतिरेवमेशरणमस्तुदास्याःस्तदा
॥४२॥अथिकापिप्तायिसंप्रतिवरिवर्तिसखिव्रजाधियःप्रा

विज्ञप्ति

णाग्यानंदसूनुमुरलीतरलेचेतःसमादध्यस्त॥४॥ ॥
समाप्तेयंपत्री॥ ॥ अज्ञव्यावशपववधनेदादिकंतथा॥ तथा
प्राप्ततदेहावंदेदत्यागादिकंतथा॥ ॥ अनीशवचनः॥ शिवंसा
न्यमन्यैस्सुदीनताप्रदर्शयतिमोहायदेत्यादीनंदरिः॥ स्वर्ग॥ ॥ ॥
॥ श्रीहरिः॥ ॥ गिरिष्ठेणहक्यातचामरैःस्निहवा
रितिः॥ केवलंस्वीयताराज्यन्यषिंचद्रुमीश्वरः॥ ॥ नान्याधी
नवमैश्वर्यादीनताधीनतापरं॥ तत्रापिवत्तुपाहेतुरेवंसर्वेवमेव
नः॥ ॥ ॥ ब्रजतरुणीकनकाचलोपमर्देषुलकितीक्ष्णतता॥ तनुतात
दनुपमर्देषुविशेषातातकथानाथ॥ ॥ ॥ कलिंदतनयाकुलेभू
लेकनकेशाश्विनः॥ अस्ति सर्वेन्द्रियास्वाद्यं प्रज्ञा मृतमना

वृत्तं। १३५ मानयने प्राप्नुमायोत्प्रांजपिच्छलात्। तदा तस्मै
 वलंशः श्रीराधे पतनदाखिवेकवेः॥ प्रायः प्राणैः संहै
 वायं प्रयास्यति मनीरेथः॥ तत्र पायदितसंगदयमथास
 तादृशः॥ पशुपराजसुदुर्ललितः सुतो व्रजवधूजनजीवन
 मिथयि। विजयनिकुंजविहारमनाः स्वयंप्रसन्नमाश्रम
 नेन हिवं चिताः॥ २ विधिरयि विरोधशीलः किमु तजनास्त
 त्र किं ब्रूवेदंते। सखितेगीकारेथः स एव शरणं ममाह्विया
 ॥ ११ तावत्तं मात्यजप्राणप्रिये गोपवधूपतेः॥ वन्मखा मो
 दस्तुरलितो ज्यंजुकेधिकं प्रिय। तवैपरीष्टहीताः स्मो गोकु

वेत्तादि

स्वाभिनावयं। न तत्कृतिदया सिधुरस्मो न न्यायिनोपिदि
। ७७। अत्र त्वाभिर्न वयेव तथापि करवाणि किं। तथापि ग
तिरस्माकं स एवेति नतीरपिः १०० यथा वयं तदीयाः स्मृ
द्यो सोपि निसर्गतः। अस्मत्प्रचुरता चिंतानेदि के पारलो
किके। ११ एतेषा मदमेवास्मि सर्वस्वमति सुदरः। जाना
त्यस्माकमज्ञानेप्यतैः कर्ता स्वतो खिलं। १२। चि। कीर्षितं
कारयिवाशी प्रमानेप्यतिप्रचुरः। अस्मानतो न चिंतावः क
यसिर्वात्मना प्रिय। १३। सर्वात्मना डरापचंलावाप्याशां करोमि य
त्। ज्ञांतोऽस्य हं न वेत्ती शनजाने करवाणि किं। १४। अतिर्यत्मा
हे गोपीश साधना प्राप्ता यत्ता वयि। तन्मे न स्वेद देतु र्यसाधनं

२३५।

नास्ति मे एव हि ॥ १५ ॥ वदीयस्व वदीय च वदीय वंद्य दस्ति मे
 । तदेव फलमित्यात्मशास्त्रतः प्रमिणो म्यहं ॥ १६ ॥ तथापि
 मन्नेव वपुः प्रचृतीनां व्रजाधिय । साक्षाच्चयुपयोगे मे म
 नः कामयते तरां ॥ १७ ॥ वदंत रंगतत्कां विपन्नदास्यं व्रजे स्मर ।
 वदीयतायाः फलमिदं मन्येन चेतरत ॥ १८ ॥ यदुक्तं तात
 चरणैः श्रील्लस्यः शरणममातत एवास्ति ते श्रियं मे दिक् पारलो
 किके ॥ १९ ॥ इति वस्तु स्थितौ स न्यामयि च दूवदना बुजं । प्रष्टुं
 कामयते चेत् स स्मिते क्षणमीदनं ॥ २० ॥ नान्यास्तिका मन
 हेदस्ति तिरेता हरी मम । उचिता तावकी न स्य विरुद्धि रिय मे व मे
 ॥ २१ ॥ प्रादुर्त्तवति वकारस्त्रिदधरपीयूषदशन संयोगात्ताते

— 2/20

— 2/21

— 2/22

— 2/23

— 2/24

— 2/25

9/1

(2

दा

नामृतबीजवंधुक्रं प्राणप्रियेतस्य। २२॥ स्यदेवोलोत्त
एवतस्यौदार्यस्यकाकथा। सर्वस्वदानशीलवंचित्रं पात्रे परंप
रां २३॥ तर्जप्रदाने के इति द्वितीयः। प्रायः सत्पात्रतो कर्षीय
ध्वो नो यदुं रतां। दार्यं पत एवासीद ननंदेयमुत्तमं। २४॥ छ
विश्रां मस्थानं त्रिजगति विचित्रं च चित्तिरादतिश्रांताश
तानिलमनिलषट्पालिसुषमा। निवासं नासायमरुतत
दयं सेदजकणरुग्रेहुतावदिधुमुखिचकास्तेपिपतिषु।
२५॥ गणयेकुचयोरेववत्परायणताप्रियायकस्पर्शसमयज्ञावे
वास्ताबुद्धिः सुकुटी। २६॥ मेघाच्छने सवितरितकरसंस्पृशरदि

तापि। मुदितायतिन्यास्तेष्वनाथसमुन्नतरेवा२७३
 मकंचुनिदर्शनेनमन्मानसेष्यत्युतरेतिमाहानसः। गोकु
 लैकजनजीवनमूर्तिमासीत्तिष्ठकृपयैवरुणालुः। अद्यप्य
 मकंचुकंपरिहितमासीच्छतौत्तादृष्टैवोपपद्यते॥ प्रियव
 दधराभृतादतिविलक्षणः किंरुसोत्पद्येनयननीलनीरजयु
 गेश्यमदीयेतुः। यदैवममलोचनेबुद्धरः सुसंगच्छतदैवमधुपाठतो
 जवतिनान्यदासंदरे। अंगीकृतजगत्तन्नितायराधकूटकुमाविने
 दोम्प। अंगीकृतिश्चनित्यवदंतुकोन्योस्यसाम्यमियात॥ २॥ ॥ ७॥
 ॥ ७॥ कोकिलनिजवलीनेत्यनित्रांयदितेकुरुकरावेः किंनय

शो दानं दन रावं करो षु दारं । वच्चिवच्चिमममं दिर मध्ये पुच्चि
 नवनीतममत्राज्ञाश्चिश्चिद्युकायकदाच्चिन्मं । चिमंचिदधि
 चछयमलित्ति । १॥ यशोदायास्तन्येतदनुनवनीतं ब्रजगवा
 विदारेदध्यनेदिजयुवतिदत्तेवळु गुणे । मित्रात्प्राप्तेप्रथुकव
 रमुष्टीसुरदरेयाप्रीतिस्त्वामेवप्रकटयसुनैवैद्यनिचयै । २॥
 ॥ ६॥ अनामोच्चारणेष्मिन्नजीवेधधिकारिता । अलो
 किकवान्नमिस्तदाचोलौकिकववतः । १॥ एवं सत्यपि जाना
 मिद्यं नामातिप्रज्ञावत । उद्यत्रेवछयोणांताश्चर्वनेवदिराज
 ते । २॥ बंदगीलतयोजीवेधेधि । ३॥ चरुपत्रेययः फेनपां
 नव्याजेन सर्वत । अन्यस्यतिप्राणनाथः प्रियाप्रथंगलुवनं । १॥

गययतः प्रजो । अतस्तेन विचारार्थः रुपांकुरु

॥ ३॥